

رابطه پنج عامل بزرگ شخصیت با کیفیت زندگی

دکتر آدیس کراسکیان موجهباری*

شقایق قاضی نظام**

محمدحسن غنی فر***

چکیده

هدف از این پژوهش، بررسی رابطه بین پنج عامل بزرگ شخصیت (روان رنجوری، برون گرایی، مقبولیت، گشودگی و وظیفه شناسی) و کیفیت زندگی بود. در این مطالعه از نسخه کوتاه سیاهه نئو (کاستا و مک کرا، ۱۹۹۲) و پرسشنامه کیفیت زندگی SF36 بهره گرفته شد. نمونه این پژوهش را ۲۷۳ نفر از دانشجویان تشکیل دادند که با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی چندمرحله ای از بین واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی استان های تهران و البرز انتخاب شدند. نتایج نشان دادند که کیفیت زندگی با عامل های برون گرایی، گشودگی و وظیفه شناسی همبستگی مثبت و با روان رنجوری همبستگی منفی دارد. نتایج رگرسیون همزمان حاکی از آن بود که دو عامل روان رنجوری (به طور منفی) و برون گرایی (به طور مثبت) کیفیت زندگی را پیش بینی می کنند. همچنین نتایج رگرسیون گام به گام نشان دهنده این موضوع بود که ۲۷ درصد از تغییرات کیفیت زندگی توسط دو عامل روان رنجوری و برون گرایی تبیین می شود. بر اساس یافته های پژوهش پیشنهاد می شود که در کیفیت زندگی، به دو عامل روان رنجوری و برون گرایی، توجه بیشتری معطوف شود.

کلید واژه ها: پنج عامل بزرگ شخصیت، دانشجویان، کیفیت زندگی

مقاله حاضر برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد روان شناسی بالینی است.

*

* استادیار، گروه مشاوره و راهنمایی، دانشکده روان شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج، کرج، ایران.

adis.kraskian@kiau.ac.ir

** نویسنده مسول: کارشناس ارشد روان شناسی بالینی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بیرجند، بیرجند، ایران.

anemone1360@yahoo.com

ghanifar@iaubir.ac.ir

*** عضو هیات علمی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بیرجند، بیرجند، ایران.

مقدمه

کملمیر^۲، دنیلسون^۳ و باستین^۴ (۲۰۰۵) بر این باورند که هر فرد برای ورود به اجتماع و در نتیجه رویارویی با موقعیت‌های گوناگون و افراد مختلف (از نظر فرهنگی، اقتصادی، طبقه اجتماعی و ...) به ابزارهایی مانند ساختار روانی و ویژگی‌های شخصیتی مجهز است؛ ابزارهایی که می‌توانند در مقابله با رویدادهای مختلف زندگی به وی کمک کنند. این ساختارهای روانی نه تنها تحت تأثیر عوامل مختلفی مانند خانواده، اجتماع، گروه همسالان و غیره قرار دارند بلکه این عوامل را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهند (باری^۵، لاکی^۶ و ارهک^۷، ۲۰۰۷). پژوهشگران همواره به تأثیر این مؤلفه‌ها بر متغیرهای موجود در زندگی افراد مانند عملکردهای شغلی، تحصیلی، بین فردی و ... توجه کرده‌اند (ویلسون^۸، روهلز^۹، سیمپسون^{۱۰} و تران^{۱۱}، ۲۰۰۷، داروس^{۱۲}، هانزال^{۱۳} و سگرین^{۱۴}، ۲۰۰۸). در تأیید گستره تأثیر این عامل‌ها برای نمونه الفهاگ^{۱۵} و موری^{۱۶} (۲۰۰۸) و پرونچر، بیگین، ترمبلی، بوین و لمیوکس (۲۰۰۸) بر این باورند که عامل‌های شخصیتی حتی بر رفتارهای تغذیه‌ای افراد نیز مؤثرند.

شخصیت به مجموع ویژگی‌های فیزیکی، روانی، هیجانی و اجتماعی اطلاق می‌شود که فرد را موجودی بی‌همتا و متفاوت از دیگر افراد می‌سازد. این ویژگی‌ها در زندگی روزمره به صفاتی پایدار در خلال زمان باز می‌گردند که از موقعیتی به موقعیت دیگر تغییر چندانی نکرده و به ماهیت وجودی فرد اشاره دارند. به طور عام، رفتار ما تحت تأثیر این ویژگی‌ها و توانایی‌های شناختی و هیجانی قرار داشته و برای پیش‌بینی رفتار باید این ویژگی‌ها به طور دقیق مورد بررسی قرار گیرند (حق شناس، ۱۳۸۵).

پنج عامل بزرگ شخصیت عبارتند از: روان‌رنجوری^{۱۷}، برون‌گرایی^{۱۸}، گشودگی^{۱۹}، مقبولیت^{۲۰} و وظیفه‌شناسی^{۲۱}. بنابر تعریف لانس‌بری، سودارگاس، گیسون و لئونگ (۲۰۰۵) روان‌رنجوری (N) عاملی از شخصیت است که ثبات عاطفی بالا و اضطراب پایین در یک سوی پیوستار و در سوی دیگر آن، بی‌ثباتی عاطفی و اضطراب بالا قرار دارد. مردان و زنان با نمره بالا در نوروژرایی دارای عواطف غیر منطقی بیشتر و کم توانی در مهار رفتارهای برانگیختگی-وار^{۲۲} و ضعف در کنار آمدن با مشکلات هستند. افرادی که نمره‌های آنها در نوروژرایی پایین است با برخورداری

^۲ - Kemmelmeier

^۳ - Danielson

^۴ - Bastten

^۵ - Barry

^۶ - Lakey

^۷ - Orehek

^۸ - Wilson

^۹ - Rholes

^{۱۰} - Simpson

^{۱۱} - Tran

^{۱۲} - Dorros

^{۱۳} - Hanzal

^{۱۴} - Segrina

^{۱۵} - Elfhag

^{۱۶} - Moreyb

^{۱۷} - neuroticism

^{۱۸} - extraversion

^{۱۹} - openness

^{۲۰} - agreeableness

^{۲۱} - conscientiousness

^{۲۲} - impulsiveness

از ثبات عاطفی، معمولاً آرام، معتدل و راحت هستند و قادرند با موقعیت‌های تنیدگی‌زا بدون آشفتگی یا اضطراب مقابله کنند. از دیگر ویژگی‌های افراد با نمره بالا در این عامل اضطراب، خشم (خصوصت)^{۲۳}، افسردگی، کمرویی^{۲۴} و آسیب‌پذیری^{۲۵} است. **برون‌گرایی (E)** به اعتقاد برت، پتریدز، آیزنک و آیزنک (۱۹۹۸)، تفاوت‌های واضحی بین درون‌گراها و برون‌گراها وجود دارد. برون‌گرا فردی است که مردم آمیز، از مهمانی خوشش می‌آید، دوستان بسیار دارد، به سخن گفتن با دیگران نیاز دارد، میل ندارد در تنهایی چیزی بخواند یا مطالعه کند، مشتاق تحریک و هیجان و خطرپذیر است. کنجکاوی می‌کند، ناگهانی و نیندیشیده عمل می‌کند، برانگیخته^{۲۶} است و میل دارد دیگران را دست بیندازد، حاضر جواب است و تغییر و دگرگونی را دوست دارد، بی‌خیال و خوش بین است، دلش می‌خواهد خوش و خندان باشد، حرکت و کار را می‌پسندد، تمایل به پرخاشگری دارد، زود از کوره در می‌رود، توانایی مهار احساساتش را ندارد و آدم چندان پایداری نیست. (آیزنک، ۱۹۹۰ نقل از دانش، ۱۳۸۴). **گشودگی (O)** کمتر از برون‌گردی شناخته شده است. اشخاص دارای نمره بالا در این عامل هم در جهان درونی و هم درباره دنیای بیرونی کنجکاوند و زندگی آنها از لحاظ تجربه غنی است. آنها تنوع طلب، دارای کنجکاوی ذهنی و استقلال در قضاوت هستند. از دیگر ویژگی‌های فرعی این رگه می‌توان به تخیل^{۲۷} و زیباپسندی^{۲۸}، اشاره کرد. همانند برون‌گرایی، **مقبولیت (A)** نیز بعدی از تمایلات بین فردی است. یک فرد سازش یافته اساساً نوع دوست است، با دیگران همدردی می‌کند و تمایل دارد تا به آنها کمک کند و باور دارد که دیگران نیز متقابلاً کمک کننده هستند. از ویژگی‌های افراد دارای نمره بالا در رگه مقبولیت می‌توان به اعتماد^{۲۹}، رک‌گویی^{۳۰}، دیگردوستی^{۳۱}، همراهی^{۳۲}، تواضع^{۳۳} و دل‌رحم بودن^{۳۴} اشاره کرد. آخرین عامل از عامل‌های پنجگانه شخصیتی **وظیفه‌شناسی (C)** است. بهترین توصیف برای این عامل مفهوم اراده است. فرد با وجدان، هدفمند، با اراده و مصمم است. نمره بالا در وظیفه‌شناسی با موفقیت شغلی و تحصیلی همراه است. از دیگر ویژگی‌های افراد با نمره بالا در این عامل، دقت، خوش‌قولی، قابلیت اعتماد، وظیفه‌شناسی^{۳۵}، تلاش برای موفقیت^{۳۶} و منضبط بودن^{۳۷} است (گروسی فرشی، ۱۳۸۰).

در طی سه دهه گذشته، تلاش‌های زیادی برای تعریف و اندازه‌گیری عینی کیفیت زندگی انجام شده است (هاگرتی و همکاران، ۲۰۰۱). اما با وجود گستردگی تحقیقات انجام شده در این زمینه، هنوز تعریفی واحد و مورد توافق همگان درباره کیفیت زندگی ارائه نشده است. برخی از محققان، کیفیت زندگی را با رویکردی عینی تعریف کرده و موارد آشکار و مرتبط با معیارهای زندگی از جمله سلامت جسمی، شرایط شخصی (ثروت، شرایط زندگی

^{۲۳} - anger (hostility)

^{۲۴} - shyness

^{۲۵} - vulnerability

^{۲۶} - impulsive

^{۲۷} - fantasy

^{۲۸} - aesthetics

^{۲۹} - trust

^{۳۰} - straight-forwardness

^{۳۱} - altruism

^{۳۲} - compliance

^{۳۳} - modesty

^{۳۴} - tender-mindedness

^{۳۵} - dutifulness

^{۳۶} - achievement striving

^{۳۷} - self-discipline

و ...)، ارتباطات اجتماعی، اقدامات شغلی یا دیگر عوامل اجتماعی و اقتصادی را با کیفیت زندگی معادل دانسته‌اند (لیو، ۱۹۷۴؛ موریس^{۳۸}، ۱۹۷۹، ویلیامز^{۳۹}، ۱۹۷۹، ۱۹۸۵، به نقل از لیو، ۲۰۰۶). در مقابل این رویکرد، رویکرد دیگری به نام رویکرد ذهنی وجود دارد که کیفیت زندگی را مترادف با شادی یا رضایت فرد در نظر می‌گیرد و بر عوامل شناختی در ارزیابی کیفیت زندگی تأکید دارد (کمپبل^{۴۰}، ۱۹۸۰؛ هدی و ورینگ، ۱۹۸۸؛ اسکالاک، ۱۹۹۰، ۱۹۹۴، ۱۹۹۶؛ نوردنفلت^{۴۱}، ۱۹۹۳، به نقل از لیو، ۲۰۰۶). مبین دو رویکرد عینی و ذهنی، رویکرد جدیدی به نام رویکرد کل نگر وجود دارد (فلس و پری، ۱۹۹۵؛ رنویک و براون، ۱۹۹۶؛ به نقل از رحیمی، ۱۳۸۶) که نظریه‌پردازان آن معتقد هستند کیفیت زندگی، همانند خود زندگی، مفهومی پیچیده و چند بعدی است (مالکینا - پیخ و پیخ^{۴۲}، ۲۰۰۸) و در بررسی آن، هر دو مؤلفه عینی و ذهنی را مد نظر قرار می‌دهند. اساس پژوهش حاضر درباره کیفیت زندگی، رویکرد کل نگر است. در این رویکرد، سلامت جسمی، سلامت روانی، روابط اجتماعی و کیفیت محیط زندگی از مؤلفه‌های سازنده کیفیت زندگی هستند.

سازمان جهانی بهداشت (۱۹۹۳) در برداشت‌های جدید خود از کیفیت زندگی اعلام می‌کند: کیفیت زندگی شامل ادراک فرد از وضعیت‌های زندگی در رابطه با توقعات، اهداف، استانداردها و علایق آنهاست. در ابعاد گسترده‌تر کیفیت زندگی در ترکیب با بهداشت روانی افراد، وضعیت روان، سطوح وابستگی‌های اجتماعی، اعتقادات شخصی و وابستگی‌های متفاوت محیطی است (مولدون، ۱۹۹۸).

با توجه به ماهیت کیفیت زندگی افراد و ارتباط مستقیم با ویژگی‌های فردی انسان‌ها، احتمالاً یکی از عوامل تأثیر گذار در این متغیر، مفهوم عوامل شخصیتی است که با در نظر گرفتن نظریه غالب پنج صفتی شخصیت در حال حاضر در مباحث روان شناختی در این پژوهش، هدف و سؤال اصلی پژوهش، نقش پنج عامل اصلی شخصیت در شکل‌گیری و ساختار کیفیت زندگی دانشجویان است و همچنین بررسی و تعیین سهم هر کدام از پنج عامل شخصیت در کیفیت زندگی افراد در جامعه پژوهشی می‌باشد.

روش پژوهش

پژوهش از نوع غیر آزمایشی و از نوع پژوهش‌های همبستگی است. جامعه پژوهشی شامل کلیه دانشجویانی است که در زمان انجام پژوهش در یکی از واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی استان تهران و البرز مشغول به تحصیل بودند. نمونه پژوهشی شامل ۲۷۳ نفر از اعضای جامعه پژوهشی بودند^{۴۳} که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای انتخاب شدند. مراحل نمونه‌گیری به شرح زیر بود:

- مرحله نخست. تقسیم جامعه آماری (استان‌های تهران و البرز) به سه قسمت شامل استان البرز، شهر تهران و شهرستان‌های تهران. و انتخاب تصادفی یک واحد دانشگاه آزاد اسلامی به صورت تصادفی ساده (قرعه‌کشی) از

^{۳۸} - Morris

^{۳۹} - Williams

^{۴۰} - Campbell

^{۴۱} - Nordenfelt

^{۴۲} - Malkina-Pykh & Pykh

^{۴۳}. با توجه به اینکه روش تجزیه و تحلیل داده‌ها مبتنی بر تحلیل رگرسیون است، بنابراین برای برآورد حجم نمونه پژوهش از روابط فرمول‌های مورد استفاده برای این منظور استفاده نشده و صرفاً قراردادهای مرسوم برای حجم نمونه مطلوب برای انجام این تحلیل [یعنی نمونه‌های بزرگ] مورد نظر قرار گرفته است.

هر کدام از سه قسمت فوق.

- مرحله دوم. در این مرحله از هر کدام از مراکز انتخاب شده در مرحله نخست، یک دانشکده به صورت تصادفی ساده انتخاب شد.

- مرحله سوم. در این مرحله از هر کدام از سه دانشکده انتخاب شده در مرحله دوم، دو گروه آموزشی به صورت تصادفی ساده انتخاب شدند.

- مرحله چهارم. از شش گروه آموزشی انتخاب شده در مرحله سوم، دو کلاس آموزشی به صورت تصادفی ساده انتخاب و پرسشنامه‌های پژوهش در مورد تمام دانشجویان این کلاس‌ها (۱۲ کلاس) به مورد اجرا گذاشته شد.

در نهایت پس از حذف پرسشنامه‌های ناقص و غیر معتبر، داده‌های مربوط به ۲۷۳ نفر از آزمودنی‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

برای سنجش پنج عامل بزرگ شخصیت از نسخه کوتاه سیاهه نئو^{۴۴} (کاستا و مک کرا، ۱۹۹۲) و برای سنجش کیفیت زندگی از پرسشنامه ۳۶ سوالی SF-36 استفاده شد.

سیاهه شخصیتی پنج عاملی NEO

سیاهه NEO، یکی از آزمون‌های شخصیتی است که بر اساس تحلیل عوامل ساخته شده است و از جدیدترین ابزارها در زمینه شخصیت است که توسط مک کری و کوستا در سال ۱۹۸۵ معرفی شد. این پرسشنامه در دو نسخه بلند (۲۴۰ عبارت) و نسخه کوتاه (۶۰ عبارت) برای ارزیابی پنج عامل بزرگ شخصیت به کار می‌رود. پرسشنامه حاضر شامل ۶۰ پرسش و هر عامل شامل ۱۲ پرسش است که برای ارزیابی پنج عامل بزرگ شخصیت (روان‌رنجوری، برون‌گرایی، مقبولیت، گشودگی و وظیفه‌شناسی) به کار می‌رود و بر اساس مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت از کاملاً مخالف تا کاملاً موافق نمره‌گذاری می‌شود. نمرات بالا نشان دهنده روان‌رنجوری، برون‌گرایی، مقبولیت، گشودگی و وظیفه‌شناسی بیشتر است. ضرایب اعتبار بازآزمایی مقیاس‌های آن به فاصله ۳ ماه بین ۰/۸۳ تا ۰/۷۵ به دست آمده است (کاستا و مک کری، ۱۹۹۲). گروسی فرشی (۱۳۸۰) نیز ضرایب همسانی درونی را برای هر یک از عوامل روان‌رنجوری، برون‌گرایی، مقبولیت، گشودگی و وظیفه‌شناسی به ترتیب برابر ۰/۷۳/۸۶، ۰/۵۶/۰، ۰/۶۸/۰، ۰/۰۷ و ۰/۸۷ گزارش کرده است.

پرسشنامه کیفیت زندگی ۳۶ سوالی (SF-36)

پرسشنامه کیفیت زندگی ۳۶ سوالی (SF-36)، یک ابزار اندازه‌گیری وضعیت سلامت عمومی است. این پرسشنامه دارای ۳۶ سوال بوده و ۳ عامل سلامت جسمانی و سلامت روانی و نمره کل کیفیت زندگی را اندازه‌گیری می‌کند. سلامت جسمانی و سلامت روانی هر کدام شامل چهار مولفه می‌باشند که به طور کلی شامل ۸ مولفه می‌شوند. سلامت جسمانی شامل: ۱- عملکرد فیزیکی ۲- ایفای نقش جسمانی ۳- درد بدنی ۴- سلامت عمومی و سلامت روانی شامل: ۵- سرزندگی ۶- عملکرد اجتماعی ۷- ایفای نقش هیجانی ۸- عامل سلامت روانی می‌باشد. منتظری، گشتاسبی و وجدانی نیا (۱۳۸۴) همسانی درونی مولفه‌های پرسشنامه را با استفاده از محاسبه ضریب آلفای کرونباخ بین ۰/۶۵ تا ۰/۹۰ گزارش کرده‌اند.

^{۴۴}. NEO Five-Factor Inventory

یافته‌ها

جدول ۱ میانگین، انحراف استاندارد و ضریب همبستگی بین پنج عامل بزرگ شخصیت و کیفیت زندگی را نشان می‌دهد.

جدول ۱. ضریب های همبستگی بین پنج عامل بزرگ شخصیت و کیفیت زندگی (n=۲۷۳)

	۵	۴	۳	۲	۱	SD	M	
۱. روان رنجوری					-	۵/۲۶	۲۴/۲۲	
۲. برون گرایی				-	** -۰/۴۴۳	۶/۱۱	۲۸/۲۸	
۳. مقبولیت			-	* ۰/۱۳۹	* -۰/۱۴۹	۴/۷۰	۲۶/۴۹	
۴. گشودگی		-	** ۰/۲۳۵	** ۰/۴۲۷	** -۰/۳۰۶	۵/۸۶	۲۸/۵۷	
۵. وظیفه شناسی	-	** ۰/۴۳۱	۰/۱۱۶	** ۰/۴۶۱	** -۰/۳۱۰	۶/۸۹	۳۱/۵۱	
● کیفیت زندگی	** ۰/۲۵۴	** ۰/۲۲۹	۰/۰۸۰	** ۰/۴۰۲	** -۰/۴۶۷	۱۳/۹۹	۷۰/۲۹	

* $P < 0.05$, ** $P < 0.01$

همانطور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود کیفیت زندگی بیشترین همبستگی را با عامل روان رنجوری ($r = -0.467, P < 0.01$) و کمترین همبستگی را با عامل مقبولیت ($r = 0.180, P > 0.05$) دارد. ضرایب همبستگی بین کیفیت زندگی با روان رنجوری ($r = -0.467, P < 0.01$)، برون گرایی ($r = 0.402, P < 0.01$)، گشودگی ($r = 0.229, P < 0.01$) و وظیفه شناسی ($r = 0.254, P < 0.01$) معنادار است.

چنان که نتایج نشان می‌دهد افرادی که در عامل های برون گرایی، گشودگی و وظیفه شناسی در سطح بالا بودند، در کیفیت زندگی نیز نمره بالا کسب کردند. در ضمن افرادی که در روان رنجوری در سطح پایین بودند کیفیت زندگی بالاتری داشتند.

نتایج تحلیل رگرسیون همزمان نشان دادند که از پنج عامل بزرگ شخصیت، دو عامل روان رنجوری و برون گرایی به طور معنادار به عنوان تبیین کننده کیفیت زندگی می‌توانند در نظر گرفته شوند (جدول ۲).

جدول ۲. خلاصه تحلیل رگرسیون همزمان برای پیش بینی کیفیت زندگی بر پایه پنج عامل بزرگ شخصیت

متغیرهای پیش بین	B	SEB	β	t
مقدار ثابت (a)	۷۶/۳۳۸	۸/۳۳۷	-----	**۹/۱۶۵
روان رنجوری	-۰/۹۴۲	۰/۱۵۸	-۰/۳۵۴	** -۵/۹۵۵
برون گرایی	۰/۵۱۴	۰/۱۴۹	۰/۲۲۵	**۳/۴۵۶
مقبولیت	-۰/۰۳۳	۰/۱۶۱	-۰/۰۱۱	-۰/۲۰۲
گشودگی	۰/۰۲۶	۰/۱۷۸	۰/۰۱۱	-۰/۱۷۶
وظیفه شناسی	۰/۰۷۵	۰/۱۲۶	۰/۰۳۷	۰/۵۹۴

توجه: $R^2 = 0.267$ (N = 273) * $P < 0.05$, ** $P < 0.01$

بر اساس ضرایب رگرسیون محاسبه شده و نتایج آزمون آماری آنها، معادله رگرسیون برای پیش بینی کیفیت زندگی بر اساس عامل های بزرگ شخصیت به صورت زیر تدوین شدند:

- بر اساس نمره های خام: $76/338 + (برون گرایي) 0/514 + (روان رنجوري) 0/942 =$ کیفیت زندگی
- بر اساس نمره های استاندارد: $(برون گرایي) Z 0/225 + (روان رنجوري) Z 0/354 =$ کیفیت زندگی

Z

در ادامه برای تعیین اینکه چند درصد از واریانس کیفیت زندگی توسط عامل های بزرگ شخصیت تبیین می شود از تحلیل رگرسیون گام به گام استفاده شد. نتایج در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. خلاصه تحلیل رگرسیون گام به گام کیفیت زندگی بر اساس پنج عامل بزرگ شخصیت

گام	متغیر(عامل)	R	R ²	درجه آزادی	F	B	SEB	β	t
۱	روان رنجوری	۰/۴۷	۰/۲۲	۲۷۱ و ۱	**۷۵/۵۳	-۱/۲۴	۰/۱۴	-۰/۴۷	** -۸/۶۹
۲	روان رنجوری برون گرایي	۰/۵۲	۰/۲۷	۲۷۰ و ۲	**۴۸/۷۳	-۰/۹۶	۰/۱۶	-۰/۳۶	** -۶/۱۸
						۰/۵۶	۰/۱۳	۰/۲۴	** ۴/۱۷

** P < ۰/۰۱

در گام نخست که عامل روان رنجوری وارد معادله شد $R^2 = ۰/۲۱۸$ درصد ۲۲ از واریانس نمره های کیفیت زندگی را تبیین کرد ($P < ۰/۰۱$ و $F = ۷۵/۵۲۶$). در گام دوّم با اضافه شدن عامل برون گرایي مشخص شد که در مجموع ۲۷ درصد ($R^2 = ۰/۲۶۵$) از واریانس نمره های کیفیت زندگی توسط دو عامل روان رنجوری و برون گرایي تبیین می شود ($P < ۰/۰۱$ و $F = ۴۸/۷۲۹$).

بحث

دو بعد از ابعاد شخصیت، یعنی برون گرایي و گشودگی نشان دهنده تعاملات بین فردی بوده که با پاسخگو بودن ارتباط دارند. افرادی که برون گرایي و گشودگی بالاتری دارند، روان رنجوری کمتری داشته و از شیوه های کنترل آمرانه تری استفاده می کنند (هیوور^{۴۵}، اتن^{۴۶}، وریس^{۴۷}، انجل^{۴۸}، ۲۰۰۹).

یکی از عوامل اثرگذار بر آسیب پذیری یا بهزیستی افراد و کیفیت زندگی صفات شخصیت آنها است (کوپر، ۲۰۰۰). صفات شخصیت از طریق اثرگذاری بر تفسیر فرد از رویدادهای محیطی، فرایند انطباق و سلامت روان شناختی و جسمی را تخریب و یا تسهیل می کند (کاپلان، ۱۹۹۶؛ گران، لانگان، ۲۰۰۹). نتایج سایر مطالعات نشان داده است که از بین پنج عامل بزرگ شخصیت، برون گرایي و روان رنجوری، قوی ترین پیش بینی کننده های وضعیت بهزیستی و کیفیت زندگی افراد می باشند (هیز، جوزف ۲۰۰۳؛ دینر، ۱۹۹۵).

نتایج پژوهش های انجام شده توسط (حجت، شاپوریان و مهریار، ۱۹۸۶؛ به نقل از کاسیوپو، ۲۰۰۸) بر دو گروه

^{۴۵} - Huver
^{۴۶} - Otten
^{۴۷} - Variess
^{۴۸} - Engels

از دانشجویان ایرانی و آمریکایی با متوسط سنی ۲۱ سال نشان داد که افراد تنها، در مقیاس اجتماعی بودن (آزمون برونگرایی) نسبت به دیگران نمره‌های پایین‌تری دریافت می‌کنند. همچنین در این مطالعات افراد تنها در آزمون روان‌رنجوری نمره‌های به مراتب بالاتر از دیگران به دست آوردند؛ که این موضوع نشانگر آثار تنهایی بر کاهش کیفیت زندگی افراد می‌باشد.

در پژوهشی دیگر بر روی دانشجویان مقیم خوابگاه‌ها، رابطه اضطراب، استرس و کیفیت زندگی بررسی شد (رضایی، آدریانی، آزادی، احمدی و عظیمی، ۱۳۸۶) نتایج نشان داد، هر چه افسردگی، اضطراب و استرس در دانشجویان بیشتر باشد، کیفیت زندگی آنان کمتر خواهد بود. همچنین باید توجه نمود که افراد دارای نمرات بالا در بعد روان‌رنجوری دارای صفاتی چون، اضطراب و تنیدگی (بیکر، ۲۰۰۴) پرخاشگری، افسردگی، کمرویی، شتابزدگی (تکانشوری) و آسیب‌پذیری (حق شناس، ۱۳۸۵؛ گروسی فرشی، ۱۳۸۰) بیشتری هستند دینیو و کوپر (۱۹۹۸) در مطالعات خود نشان دادند که شادی همبستگی منفی و غم و افسردگی، همبستگی مثبت و قوی با روان‌رنجوری دارد.

مطالعه واتسون و هیوبارد (۱۹۹۶) نشان داد که افراد برون‌گرا نسبتاً سطوح بالایی از شادی و شعف، انرژی و علاقه و خستگی‌ناپذیری از خود نشان می‌دهند. مطالعات اولیه توسط کاستا و مک کری (۱۹۸۰)، به نقل از هایس و جوزف (۲۰۰۳)، نشان داد که شادی با برون‌گرایی بالا و روان‌رنجوری پایین ارتباط دارد.

در پژوهش هایس و جوزف (۲۰۰۳) نشان داده شد که نمرات بالا در هر یک از ابزارهای سلامتی با برون‌گرایی بالاتر، روان‌رنجوری پایین و مسولیت‌پذیری بالاتر همراه است.

مانی (۱۳۸۳) در پژوهشی بر روی دانشجویان دانشگاه تبریز نشان داد که بین ابعاد شخصیتی برون‌گرایی، دلپذیر بودن و مسولیت‌پذیری با عواطف مثبت و احساس شادکامی، همبستگی مثبت و معنی‌دار و با عواطف منفی، همبستگی منفی و معنی‌دار وجود دارد. همچنین، بین بعد روان‌رنجوری با عواطف مثبت و احساس شادکامی همبستگی منفی و معنی‌دار و با عواطف منفی، همبستگی مثبت و معنی‌دار وجود دارد.

گروسی فرشی و صوفیانی (۱۳۸۷) در بررسی رابطه بین ابعاد شخصیت و سلامت عمومی در دانشجویان دانشگاه تبریز، به این نتیجه رسیدند که بین ابعاد شخصیتی برون‌گرایی و با وجدان بودن با سلامت عمومی دانشجویان رابطه مثبت و معنی‌دار و بین روان‌رنجوری و سلامت عمومی آنان رابطه منفی و معنی‌دار وجود دارد اما بعد دلپذیر بودن با هیچ یک از ابعاد سلامت عمومی دارای رابطه معنی‌دار نبود.

همانگونه که مشاهده شد، پژوهش‌های متعددی به بررسی متغیرهای پژوهش (شخصیت و کیفیت زندگی) پرداخته‌اند، اما هیچکدام از پژوهش‌های یاد شده در زمینه بررسی ارتباط این دو متغیر به شکل همزمان در یک گروه جمعیتی، به خصوص دانشجویان نپرداخته است.

با توجه به موارد فوق و بررسی سایر پژوهش‌ها، اهمیت دو ویژگی روان‌رنجوری و برون‌گرایی در بعد سلامت عمومی و کیفیت زندگی نشان داده شد. در ضمن، اهمیت این دو ویژگی در متغیرهای غیر از کیفیت زندگی نیز مورد بررسی قرار گرفته و تأیید شده است؛ به عنوان مثال رازقی، کراسکیان موجباری، نیکی‌جو و ظهراپی مسیحی (۱۳۸۸) و قلی‌زاده، برزگری، غریبی، باباپور خیرالدین (۱۳۸۷) سهم معنادار این دو ویژگی را در رضایت زناشویی

زوجین گزارش کردند.

بر اساس یافته‌های ون در^{۴۹} (۲۰۰۹) و لانرس^{۵۰} (۲۰۰۶) در زمینه ارتباطات بین ویژگی‌های شخصیتی و ابعاد کیفیت زندگی نیز برون‌گرایی با کیفیت محیطی، روابط اجتماعی و روانی کیفیت زندگی رابطه مثبت داشت و قوی‌ترین رابطه نیز مربوط به بعد روابط اجتماعی کیفیت زندگی بود. وظیفه‌شناسی نیز با ابعاد روابط اجتماعی و روانی کیفیت زندگی رابطه داشت که رابطه بین روابط اجتماعی کیفیت زندگی با وظیفه‌شناسی بسیار نیرومندتر از بعد روانی بود.

^{۴۹} - Vander, A.
^{۵۰} - Laners

منابع

- آتش روز، بهروز، پاکدامن، شهلا، و عسگری، علی (۱۳۸۷). ارتباط بین پنج رگه اصلی شخصیت و پیشرفت تحصیلی. فصلنامه روان‌شناسی تحولی (روان‌شناسان ایرانی)، ۴ (۲ (پیاپی ۱۶))، ۳۷۶-۳۶۷.
- دانش، عصمت (۱۳۸۴). تأثیر همانندی/ تضاد در ویژگی‌های شخصیتی درون‌گرایی / برون‌گرایی بر رضایت زناشویی. دانشور رفتار، ۱۲ (۱ (پیاپی ۱۰))، ۶۷-۵۷.
- دستجردی، رضا، فرزاد، ولی‌اله، و کدیور، پروین (۱۳۹۰). نقش پنج عامل بزرگ شخصیت در پیش‌بینی بهزیستی روانشناختی. مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، ۱۸ (۲ (پیاپی ۴۷))، ۱۲۶-۱۳۳.
- حق‌شناس، حسن (۱۳۸۵). طرح پنج عاملی ویژگی‌های شخصیت. شیراز: انتشارات دانشگاه علوم پزشکی شیراز.
- رازقی، نرگس، کراسکیان موجداری، آدیس، نیکی‌جو، معصومه، و ظهراپی مسیحی، آرینه (۱۳۸۸). روان‌شناسی تحولی (روان‌شناسان ایرانی)، ۷ (۱ (پیاپی ۲۷))، ۲۷۷-۲۶۹.
- رحیمی، مهدی (۱۳۸۶). تأثیر الگوهای ارتباطی خانواده بر کیفیت زندگی گروهی از دانش‌آموزان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه شیراز.
- رضایی آدریانی، مرتضی، آزادی، آرمان، احمدی، فضل‌اله، و واحدیان عظیمی، امیر (۱۳۸۶). مقایسه میزان افسردگی، اضطراب، استرس و کیفیت زندگی دانشجویان پسر و دختر مقیم خوابگاه‌های دانشجویی. پژوهش پرستاری، ۲ (۱ (پیاپی ۵-۴))، ۳۸-۳۱.
- قلی‌زاده، زلیخا، برزگری، لیلی، غریبی، حسن، و باباپور خیرالدین، جلیل (۱۳۸۹). بررسی رابطه پنج عامل شخصیتی NEO-FFI با رضایت زناشویی. دانشور رفتار، ۱۷ (۲ (پیاپی ۴۳))، ۶۶-۵۷.
- گروسی فرشی، میرتقی، و صوفیانی، حکیمه (۱۳۸۷). بررسی رابطه بین ابعاد شخصیت و سلامت عمومی در دانشجویان دانشگاه تبریز. مطالعات تربیتی و روان‌شناسی، ۹ (۲ (پیاپی ۱۹))، ۶۳-۴۷.
- گروسی فرشی، میرتقی، و مانی، آرش (۱۳۸۳). بررسی سلامت روانی کارکنان شرکت پالایش نفت تبریز. دانشور رفتار، ۱۱ (۱ (پیاپی ۴))، ۷۲-۶۱.
- گروسی فرشی، میرتقی (۱۳۸۰). رویکردهای نوین در ارزیابی شخصیت. تبریز: انتشارات دانیال.
- منتظری، علی، گشتاسبی، آریتا، و وجدانی‌نیا، مریم‌سادات (۱۳۸۴). ترجمه، تعیین پایایی و روایی گونه فارسی ابزار استاندارد (SF-36)، پایش ۵ (۱ (پیاپی ۱۷))، ۵۶-۴۹.
- نادری، محمد علی، و سجادیان، ایلناز (۱۳۸۹). تحلیل مسیر رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و وابستگی به اینترنت با کیفیت زندگی کاربران کافی‌نت‌های شهر اصفهان. تحقیقات علوم رفتاری، ۸ (۱ (پیاپی ۱۵))، ۴۵-۳۴.
- نیلفروشان، پرینا، احمدی، سید احمد، فاتحی‌زاده، مریم، عابدی، محمدرضا، و قاسمی، وحید (۱۳۹۰). بررسی ساختار سلسله‌مراتبی شخصیت با استفاده از پرسشنامه پنج عاملی نئو. مطالعات روان‌شناختی دانشکده

علوم تربیتی و روان شناسی دانشگاه الزهراء، ۷ (۴ (پیاپی ۲۸))، ۱۰۷-۱۲۹.

- یزد خواستی، فریبا، و قاسمی، سحر (۱۳۸۹). رابطه بین شخصیت والدین و طرد و پذیرش کودکان توسط آنها. دانشور رفتار، ۷ (۳ (پیاپی ۱۲))، ۱۳۱-۱۴۴.

- یوسفی، فریده، و صفری، هاجر (۱۳۸۸). بررسی رابطه هوش عاطفی با کیفیت زندگی و ابعاد آن. مطالعات روان شناسی دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی دانشگاه الزهراء، ۵ (۴ (پیاپی ۲۰))، ۱۰۷-۱۲۸.

- **Baker, A. (2004).** The effects of religiosity and personality on earnings. *Journal of Economic Psychology*, 26,363-384.

- **Barry, R. A., Lakey, B., & Orehek, E. (2007).** Links among attachment dimensions, affect, the self, and perceived support for broadly generalized attachment styles and specific bonds. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 33, 340- 353.

- **Cacioppo, J.T, Patrick, B. (2008).** *Loneliness*, New York: Norton

- Cooper CL. *Theories of organizational stress*. USA: Oxford University; 2000.

- **Costa, P. T. & McCrae, R. R. (1992).** Revised NEO Personality Inventory (NEOPIR) and NEO Fivefactor Inventory (NEOFFI) Professional manual. Odessa, FL, Psychological Assessment Resources.

- **Deneve,K,& Cooper,H. (1998).** The happy personality, a meta-analysis of personality traits & subjective well-being. *Psychological bulletin*, 124,197,229

- Diener E, Diener M, Diener C. Factors predicting the subjective well-being of nations. *J Pers Soc Psychol*. 1995; 69(5): 851-64.

- **Dorros, S., Hanzal A., & Segrina, Ch. (2008).** The big five personality traits and perceptions of touch to intimate and nonintimate body regions. *Journal of Research in Personality*, 42, 1067-1073.

- **Elfhag, K., Moreyb, L. C., (2008).** Personality traits and eating behavior in the obese: Poor self-control in emotional and external eating but personality assets in restrained eating. *Eating Behaviors*, 9, 285-293.

- **Felce, D & Perry, J, (1995).** Quality of life: Its Definition and Measurement, *Research in Developmental Disabilities*, 16, 51- 74.

- Grant S, Langan-Fox J, Anglim J. The big five traits as predictors of subjective and psychological well-being. *Psychol Rep*. 2009; 105(1); 205-31.

- **Hagerty, M. R, Cummins, R. A, Ferriss, A. L, Land, K, Michalos, A. C, Peterson, M, Sharpe, A, Sirgy, J & Vogel, J, (2001).** Quality of life indexes for national policy: Review and agenda for research, *Social Indicators*

- **Hayes,N. & Joseph, S. (2003).** Big correlates three measures of subjective well-being personality & individual differences, 18-603-668.

- **Huver, R. M., Otten, R., Vries, H., Engels. R. C. (2009).** Personality and parenting style in parents of adolescents. *Journal of Adolescence*, 33 ,1-8.

- **Kaplan HB. Psychological stress: perspectives on structure, theory, life-course, and methods.** 1st ed. USA: Academic Press; 1996.

- **Kemmelmeier, M., Danielson, C., & Bastten, J. (2005).** What's in a grade? Academic success and political orientation. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31, 1386-1399.

- **Landers RN, Lounsbury JW. An investigation of big five and narrow**

personality traits in relation to internet usage. Computers in Human Behavior 2006; 22(2): 283-93.

- **Liu, L, (2006).** Quality of life as a social representation in China: A qualitative study, Social Indicators Research, 75, 217 – 240.

- **Lounsbury, J. W., Saudargas, R. A., Gibson, L. W., & Leong, F. T. (2005).** An investigation of broad and narrow personality traits in relation to general and domain-specific life satisfaction of college student. Research in Higher Education, 46, 707-729.

- **Malkina-Pykh, I. G & Pykh, Y. Q. A, (2008).** Quality-of-life indicators at different scales: Theoretical background, Ecological Indicators, 8, 854-862 Research, 55, 1, 1-96.

- **Provencher, V., Begin, C., Girouard, M. P. G., Tremblay, A., Boivin, S., & Lemieux, S. (2008).** Personality traits in overweight and obese women: Associations with BMI and eating behaviors. Eating Behaviors, 9, 294-302.

- **Van der Aa N, Overbeek G, Engels RCME, Scholte RHJ, Meerkerk GJ, Van den Eijnden RJJM.** Daily and compulsive internet use and well-being in adolescence: A diathesis-stress model based on big five personality traits. Journal of Youth and Adolescence 2009; 38(6): 765-76.

- **Watson,D & Hubbard,B.(1996).** “adapational style & dispositional structure: coping in the content of the Five-Factor model. “Journal of personality” (64), (735-744)

- **Wilson, L. C., Rholes, W. S., Simpson, J. A., & Tran, S. (2007).** Labor, delivery, and early parenthood: An attachment theory perspective. Personality and Social Psychology Bulletin, 33, 505-518.

- **Wood AM, Joseph S, Maltby J.** Gratitude predicts psychological well-being above the Big Five facets. Personality and Individual Differences. 2009; 46(4), 443-47.